

VÄTTERN RUNT PÅ 4 DAGAR MED SPF HÅBO

RESESKILDNING AV YVONNE LINDSTRÖM

Första dagen

Den 23 Maj kl. 07.40 anträdde 38 glada, förväntansfulla pensionärer från SPF Håbo, bussen som under 4 dagar skulle ta oss Vättern Runt. Fem minuter före utsatt avgång, dvs. kl. 07.55 gick en sprillans ny buss tillsammans med chauffören Micke mot första målet på resan.

Först skall jag väl nämna att vi under hösten 2010 och våren 2011 haft ett antal arbetsmöten, "Res och lär", där vi som ville följa med på resan kunde komma med förslag på "resmål" och erfarenheter från något av resmålen. Det blev en mycket bra genomgång, där några av oss tog fram fakta om

vissa orter, och där sedan resekommittén började reka vad som fanns att tillgå i form av övernattningar, lunch, middagar, kaffepauser etc. Ett mycket omfattande arbete som kommer att framgå av reseskildringen som följer.

Vårt första stopp är kaffepaus i Sköldinge kaffestuga. Vi passerar Yxtaholms slott som är från 1300-talet. Det är numera privatägt. Det såldes för 35 miljoner kronor, berättar någon i bussen.

Strax efter Flen kommer vi till Kaffestugan Fridhem som ligger i Sköldinge, detta är ett f.d. prästänkeboställe. Huset byggdes 1846-1847 och godkändes som bostad för prästänkor i enlighet med Kungliga Maj:ts Nådiga Resolution.

Det var prosten Erik Anell som inrättade änkesätet Fridhem. Han lät ursprungligen bygga det för sin hustrus räkning för att hon inte skulle bli "konserverad".

Förr var prästerna relativt gamla och vanligtvis fattiga när de efter en lång utbildning fick sin examen och därefter gifte sig. När

prästfrun sedermera blev änka hade hon och barnen ingenstans att ta vägen, utan tvingades ibland att gifta sig med den nya prästen och bli som det hette "konserverad".

Huset är en gammal timmerstuga där vi får inte bara kaffe utan en fantastiskt god hemmabakad rågsiktskaka med ost och grönsaker. Trevligt småprat vid borden och i den traditionella behovskön.

Vi åker nu vidare mot Gamla Linköping där vi så småningom skall äta lunch på Wärdshuset i gamla Linköping. Lunchen består av "Ugnsbakad lax med potatis och grönsaker samt kaffe och kaka" fantastiskt god mat och redan nu kan jag säga att jag tror att totalvikten på oss i bussen har ökat och den

kommer aldrig mer att återgå till mindre kilon utan precis tvärtom efter all den fantastiska mat och "möe mat" alla gånger (utom när Wallenberg var

inblandad) en något senare historia. Inte bara det att vi fick väldigt god mat, det var också en otroligt fin miljö, med gamla anor och vackra målningar i taket. Målningarna var framställda under 1700-talet av en okänd målare.

Målningarna hade varit nertagna 2 gånger men blivit uppsatta igen och därför var dom gjorda på ett mycket speciellt sätt. Efter lunch, en välbehövlig promenad i Gamla Linköping med många gamla gränder och små pittoreska hus med bodar och små gamla butiker. Det var ingen

värme ute, det gjorde väl i och för sig inget, men det hade nu börjat blåsa och blåsten var med oss stor del under resan. Det var dock bra väder och vi har inte haft många droppar regn.

Vi äntrar bussen för att ta oss vidare till Bergs slussar en stor slusstrappa i Göta Kanalsystemet dock var det inte så mycket aktivitet ännu då säsongen inte riktigt kommit igång.

Efter en promenad utefter slussen åker vi nu vidare mot Motala Verkstäder. Vår ordförande Peje är född i Motala och han berättade för oss om Motala med omnejd.

Guidad tur i Motala Verkstad av en mycket duktig guide. Vi har haft en sagolik tur när det gäller guiderna, alla har varit så skickliga och berättat med sådan inlevelse och kunskap så det har varit lätt att lyssna och ta in och viljan att höra mera har varit stor.

Efter besöket inne i Motala Verkstad fick vi gå ut och runt till andra sidan för att få en guidning av en annan lika entusiastisk man som berättade om livet runt Göta Kanal och bygget av kanalen. Göta Kanal och Vättern har betytt och betyder fortfarande ofantligt mycket för städerna runt omkring. Inte minst Motala som ansågs vara centralorten i Sverige på mitten av 1800-talet.

En liten anekdot från Motala Verkstad. Det fanns en rad fönster ut mot kanalen i Motala Verkstads byggnad där tjänstemännen satt och varje vecka fick arbetarna gå till det Tredje fönstret från vänster det kallades "Lönefönstret" där fick man ställa sig på en pall för att nå upp till fönstret,

och där fick man en bricka med lönen på samt 1 Jungfru vilket var ca 8,2 cl brännvin.

Möjligheten att skapa en vattenväg mellan Sveriges kuster via de stora sjöarna Vänern och Vättern blev möjlig genom att greven, amiralen och statsrådet Baltzar von Platen lyckades driva igenom detta enorma projekt. Mellan 1810 och 1832 skapades den 190 km långa kanalen varav 87 km grävdes för hand av 58 000 svenska soldater.

Kostnaden för kanalen var 9 miljoner riksdaler vilket motsvarar ca 12,3 miljarder kronor i 1995 års penningvärde.

Kl. är nu 16.30 denna första dag av vår fantastiska resa genom ett sagolikt vackert och grönt Sverige. Vi gör en rundresa i Motala med guidning av Peje förstås.

Vi åker ner till Varamobadet, en blåsig historia.

Vi hinner också med ett besök vid Övralid Herrgård som ligger i Västra Ny Socken. Här har Verner von Heidenstam bott mellan 1925-1940.

Han tillbringade sina sista levnadsår här, på en höjd nära sjön Vättern med en helt betagande utsikt över Vättern.

Första natten skall vi bo på Medevi Brunn och här skall vi äta middag och senare dricka brunn

Middagen avåts kl. 19.00 i värdshuset. Vi fick Wallenbergare (eller var det en köttbulle, därom tvista de lärde) med potatismos och små gröna

ärter med lingon. Smakade i alla fall bra. Efterrätten var vaniljpannacotta med hallon, och se där, mätt igen.

Efter middagen gick vi till Medevi Brunn och fick en mycket livlig och underhållande skildring av brunnen och dess historia. Vi gamlingar fick också en dos brunnsvatten och se" där slutar historien "om brunnen .

Andra dagen

Efter en god natts sömn och frukost går vi ombord på bussen lika goa och glada som första dagen för att åka till Rundradiomuseet i Motala, radions huvudstad. Radiostationen i Motala var på sin tid Sveriges enda rundradiostation. Stationen var under åren 1927-1962 en symbol för rundradion i Sverige. Anropet "Stockholm - Motala" blev ett begrepp och inledde alla programsändningar.

Det blev en riktig nostalgivandring i museet och en förträfflig guidning, som vanligt. Det är otroligt vad vår resekommitté har lyckats pricka rätt.

I rundradiomuseet finns också en del som handlar om Motalas radiofabrik Luxor. Luxorfabriken grundades 1923 av Axel Harald Holstensson. Han började bygga radioapparater då kristallmottagare blev på modet. Senare följde Luxor med i utvecklingen av radio- och TV-mottagare.

Nämnas kan också att namnet Luxor var välfunnet och då mycket aktuellt eftersom Tutanchamons grav nyss hade upptäckts nära staden Luxor i Egypten.

Åter på bussen för vidare färd mot Vadstena med betoning på Vadd utan dd. Tystnaden är icke total på bussen om man säger så, nu kommer limerickar och historier fram och många glada skratt hörs.

Lunch skall avätas i Vadstena på Levins Kök mitt i stan. Vi får "Panerad Röd-spätta med potatis och dillmajonäs". Ett mycket gott och stort salladsbord samt kaffe och kakor. Efter god lunch blir det egen promenad runt i ett blåsigt Vadstena, med lite regn.

Vadstena är ju också en väldigt charmig sommarstad och där Vättern har en stor betydelse förstås. Vi skall nu under eftermiddagen gå på guidad tur i Vadstena kloster och i klosterkyrkan och det skall visa sig att vi får ytterligare en guide som verkligen kan berätta med enorm livfullhet om Birgitta och sedermera Den Heliga Birgitta.

Klostret kom till genom att kung Magnus Eriksson och drottning Blanka av Namur testamenterade det på platsen stående palatset till ett kloster mot löfte att kungen och drottningen får sin gravplats i kyrkan. Det blivande klostret får också

andra gåvor och rätt till en tredjedel av skatteintäkterna från Norge vilket är 6.000 mark silver.

För att få grunda en ny klosterorder måste man ha påvens godkännande, så därför beslutar sig Birgitta, efter att hon har haft flera uppenbarelser om att få starta en klosterorder, sin färd mot Rom.

Birgitta hade ju också tjänstgjort vid svenska hovet och år 1335 kallades Birgitta första gången till Blankas överhovmästarinna. Drottningen var från Frankrike och behövde någon som satte henne in i svenska och i seder. Birgitta var ju känd som mycket intelligent och kunde många språk.

Färden till Rom skulle visa sig vara en ganska segdragen historia, på hösten 1349 reste Birgitta och hennes följe, men det skall ta 20 år innan hon får påvens välsignelse att starta en klosterorden och att "Ödmjuka" palatset. Det innebar att man tog bort en våning på det flotta palatset och att man kalkade över all överdåd som fanns inne i byggnaden.

Kistan i vilken Birgittas stoft bars hem genom Europa

Birgitta Birgersdotter avled i Rom sommaren 1373. Hon fick aldrig slutföra sina uppenbarelser om en klosterorder, dock kom två av hennes barn tillbaka till Sverige för att vara med och färdigställa klostret. Klostret i Vadstena invigdes under högtidliga former 1384, och Birgitta helgonförklarades i Rom sju år

senare. Det finns så oändligt mycket mer att berätta om allt som hänt från 1200 talet och framåt i Vadstena, både vad gäller palatset som senare blev ett kloster och om personen Birgitta och hennes livsöde.

Efter att också besökt kyrkan där Magnus och Blanka låg begravda steg vi på bussen för färd mot hemlig kaffepaus.

Mitt emellan Vadstena och Gränna, mittemellan Vättern och Tåkern ligger Omberg och vid foten av Omberg finner du Stocklycke Vandrarhem. Jag tror aldrig att jag hade hamnat här om jag inte hade varit med på den här resan (sättarens anmärkning: som kuriosas - läs Göte Ingelmans "Lovsång till velocipeden" på vår hemsida). Det var en underbar naturupplevelse i bjärt kontrast till kloster och kyrkor. Här blommar mängder av blommor och bokskogarna är enorma och flyttfåglar hörs över hela nejden.

Här finns naturupplevelser för alla smakriktningar. Vandrarleder genom härlig bokskog, cykelleder förstås. Vintertid finns längdskidåkning, utförsåkning på Ombergsliden och skridskoåkning på både Tåkern och Vättern.

Vi fick också en guidning inne i Naturum om Omberg.

Jag behöver väl inte säga att kaffetåren den bästa var!

När vi kommit på bussen fick vi en redogörelse om Ellen Key som under sin livstid bodde vid Ombergs fot vid Vätterns strand.

Vätternvågornas mångfaldiga melodier tystnar sällan. Och då hörs - under de helt stilla dagarna - sorlet från två, bredvid varandra liggande ousinliga kristallklara källor, som slår upp ögonen bland svärdsiljor, gullvivor och förgät-mig-ej.

/ Ellen Key

Hon var författare och pedagog och känd även utanför Sveriges gränser. Hennes mest kända verk är "Barnets århundrade (1900) översatt till ett 10-tal språk.

Hon hade ett stort samhällsengagemang och i början av 1900-talet arbetade Ellen Key för att arbetarna skulle få en "sommarvila". 1910 fick hon möjlighet och pengar att bygga Strand, ett "Vilohem" för arbeterskor från staden och som skulle kunna komma för några välförtjänta och välbehövliga vilodagar.

Bussen har under denna berättelse ställt in GPS-en på Gränna, för övernattnig på Ribbagården mitt i Gränna, denna lilla pittoreska stad.

Middag aväts i matsalen och idag får vi Vårrullar till förrett, Kycklingfilé med apelsinsås och stekt potatis och ett gott italienskt rödvin beställdes av undertecknad.

Efter middagen blev det promenad till Andrée-museet och åter en guide med en intressant och spännande historia.

Gränna även kallad Ballongstaden.

1897 spreds världen över nyheten om den svenske vetenskapsmannen Salomon August Andrée som med sina två följeslagare, Knut Fraenkel och Nils Strindberg, skulle försöka nå Nordpolen med ballongen "Örnen". Den 11 juli lyfte ballongen från Spetsbergen i kraftig sydlig vind och försvann mot norr. Det skulle gå mer

än trettio år innan de tre männens vidare öde blev känt.

För efter två dygns färd avslutades luftfärden (ventilerna öppnades) då den fuktiga luften skapade is som tyngde ner den mycket välpackade ballongen. De började sin vandring på isen österut mot depån på Frans Josefs land. Isen drev dem dock västerut och kursen lades då om mot Svalbard. I tre månaders tid kämpade de tre på isen innan de slog läger på Vitön. Där dog de av ej fastställd orsak, först Strindberg sedan Andrée och Fraenkel.

Kvarlevorna efter expeditionsmedlemmarna, samt deras verktyg och dagböcker hittades 1930 på Vitön. Det var en mediahändelse av gigantiska mått. Dagböckerna hade bevarats så att man kunde läsa deras egen berättelse om färden. Även lyckades man framkalla en film i Strindbergs kamera.

GONATT!!!!!!

Tredje dagen

Efter en god natts sömn och inmundigande av en alltför stor frukost äntrar vi denna tredje dag åter bussen mot nya djärva mål.

Siktet i dag hoppas vi är gott för vi skall ut på böljan på Vättern, och det är lite mera rörelse än vanligt i vattnet, för det blåser fortfarande ganska rejält. I det här sammanhanget måste jag passa på att ge en eloge till vår eminente chaufför Micke. Han för oss upp på färjan in i vår fålla med glans. Jag tyckte där jag satt att bussen var mycket större än utrymmet mellan två bilar vi skulle stå. Jag tror det var tur att det inte var jag som styrde.

Lite dramatiskt var det på Vätterns
vågor mellan Gränna och Visingsö

Sjöarna kom över bussen ganska rejält
på överfarten och det gungade en del.
Vi undrade om det fanns flytvästar och
Micke lät som en flygvärdinna när han
sa att "Flytvästar finns under ert säte".

Målet för dagen är

VISINGSÖ -- VÄTTERNS PÄRLA

Överfarten tog ca 25 minuter och när
vi kom över till Visingsö så fanns guiden
där och väntade på oss. Återigen hade
resekommittén varit på framkant.

Guiden var en pensionerad och passionerad skollärare och som ni vet kan dom
konsten att prata mycket och länge!, och det gjorde han på ett mycket roligt
och underhållande sätt. Han började med en berättelse och slutade med en
annan, trots det fick han ihop det på slutet.

Han pratade om Visingsö som Solens, Vindarnas och Kungarnas Ö.

Läget gjorde att ön var idealisk som centralpunkt i det rike som växte fram.
Under tidig medeltid etablerade sig kungamaktens på ön. På den södra udden
uppfördes under 1100-talet en, med tidens mått mätt, imponerande borg för
kungamaktens räkning, Visingsö slott eller Näs borg, kom att vara i kunga-
maktens ägo fram till att den förstördes i en strid 1318. Här avled flera av de
tidiga kungarna, bl. a Magnus Ladulås.

300 år senare grundades det Braheska grevskapet.

Ön är 14 km lång och här bor 750 personer stationärt idag.

I början av 1800-talet sökte Kronan lämplig mark för ekplantering och fann
att marken på Visingsö var precis vad man sökte. Så här finns ofantligt
mycket ekar på ön.

Vi fick oss till livs en märklig historia som handlade om en stenhög som
julen reser sig upp och ställer sig på gyllene pelare och det kommer en
ryttare på en häst osv., jag kan nog inte återge den dessvärre. Jag kom fram

till att på slutet gick det ut på att han skänkte spjut och pokal till kyrkbygget.

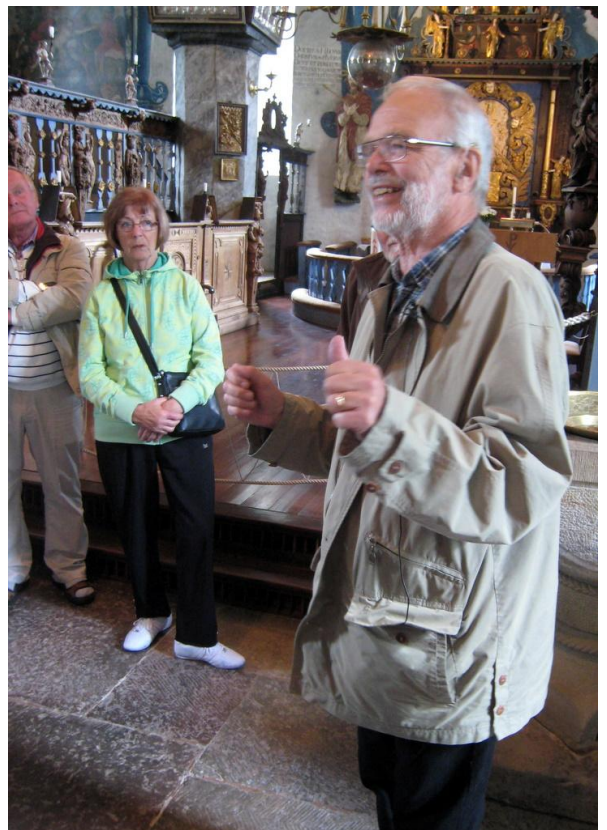

Strax därefter befinner vi oss utanför Brahekyrkan där vi skall göra ett besök.

Brahekyrkan stod klar 1636. Den invigdes av greve Per egenskap som greve till Wisingsborg. Per Brahe d.y. rekryterade konstnärer och hantverkare från Tyskland för utsmyckningen av sin mycket tyskinfluerade kyrka. Ett särpräglad drag i kyrkan är apostlfigurerna som står längs långväggarna.

Brahekyrkan är ett exklusivt bevarat 1600-talsrum. Som konstmuseum utgör Brahekyrkan en viktig del av svensk kulturhistoria och kulturarv. Historiskt är den ett mausoleum och monument över Braheätten och svensk stormaktstid.

Det blir lunch idag också, vi skall nu till restaurang Solbacken som ligger alldeles i närheten av färjeläget. Denna dag äter vi hembakat bröd med sallad och sedan halstrad Vätternröding med sås och potatis och kokta grönsaker. Smakade utsökt.

Nu sitter vi och väntar på färjan som skall ta oss tillbaks till fastlandet. En småmysig atmosfär finns i bussen, alla sitter och småpratar och lite skratt hörs här och var. Det är en otroligt positiv anda i bussen, alla är hjälpsamma mot varandra och stämningen är hög. En annan sak som är trevlig är, att när du skall gå till bords och äta, så hamnar du nästan varje gång vid nya ansikten och som man då lär känna lite bättre.

Vi kör ombord på färjan och det är lite mindre blåsigt men lite dyningar är det allt.

Efter att vi gjort ett kort stopp i Gränna för inköp av polkagrisar åker vi till Habo för att besöka kyrkan och

dricka eftermiddagskaffe med Habo SPF-förening och Daniel, Sveriges enda guide som är anställd av kyrkan.

Habo kyrka kallas "Träkatedralen vid Vättern". Kyrkan fick sitt nuvarande utseende 1723. Den är byggd nästan som en katedral med läktare runt hela kyrkan. Kyrkan avspeglar den gamla tiden genom att man har kvar logerna

för det finare folket, bänkar för bönderna och läktare för torpare, drängar

och pigor. Målningar från katekesen, täcker hela kyrkan från golv till tak. Habo kyrka var en mycket unik upplevelse.

Sockenstugan, som låg i anslutning till kyrkan, var målet för vårt eftermiddagskaffe och en stund samvaro med pensionärer från Habo SPF-förening, där fanns också vår duktiga guide, i rollen som servitör, det vankades kaffe och smörgås. Vi pratade med en pensionär från föreningen vid vårt bord, han berättade lite om deras verksamhet, det var inte så många medlemmar i Habo ca 160 st. tror jag han sa. Jag måste berätta att när vi visade vår tidning med alla aktiviteter var Habopensionärerna djupt imponerade.

Tiden flög iväg och snart skulle vi vidare men innan dess lämnade Peje, vår ordförande en cd med vårt bildspel och vi fick kepsar och en souvenir från Habo.

Bussen satte nu sikte på vårt sista övernattningsmål, nämligen Kanalhotellet i Karlsborg.

Ett jättemysigt hotell precis vid kanalen. Undertecknad bodde i ett annex, tämligen nybyggt.

Middagen denna sista afton bestod av Fläskytterfilé med sås o kokta grönsaker samt potatisgratäng. Smakade mycket bra.

Innan efterrätten fick vi en mycket målande berättelse om familjen som tillsammans drev hotellet.

Så kom då efterrätten, gjord av sonen i huset, som var kock. Det var hemlagad glass med spröda havreflarn. Behöver jag säga att det var busgott.

Jag funderar över hur mycket vi alla i bussen har gått upp i vikt under dessa dagar.

God sömn infinner sig efter denna innehållsrika dag.

Fjärde dagen

Fjärde dagens morgon, så också den sista, börjar på sedvanligt sätt i frukostmatsalen med glada "gammeldanskar".

Bussen fylldes och vi tog oss till Karlsborgs fästning som var första målet för dagen. Väl där mottogs vi av en mycket rakryggad man, Torsten, som var

pensionerad militär, och det var inget snack om hur vi skulle gå eller vart vi skulle gå.

Det blev en tur med mycket pang och dunder. Samma höga klass på denna man som tog oss genom historien om Karlsborgs fästning.

Det blev dock ett avbrott i historieberättandet då verkligheten kom ifatt oss på ett mycket påtagligt sätt. Vår äldsta medpassagerare Göte Ingelman fick ett telefon-

samtal på mobilen som ingen av oss kunde undvika att höra, han fick nämligen beskedet att han blivit Gammelfarfar till en pojke.

För övrigt kan jag inte låta bli att ge Göte en eloge som på ett så fantastiskt sätt har hängt med oss på alla turer dessa dagar, trots sin höga ålder och framförallt sin dåliga syn.

Vi fick veta att fästningen påbörjades 1819. Byggtiden var planerad till 10 år, men blev 90 år. Efter att Sverige förlorat Finland till Ryssland i kriget 1808-09 blev Stockholm plötsligt en gränsstad och mer utsatt än tidigare.

Den svenska försvarsdebatten var intensiv och en centralförsvarsplan förordades. Planen gick ut på att en central fästning skulle byggas inne i landet, så att den svenska armén skulle få tid på sig att mobilisera.

Meningen var också att kungafamiljen, regeringen och guldreserven skulle kunna flyttas i säkerhet om det skulle bli krig.

Närheten till Göta Kanal skulle underlätta transporterna så platsen där fästningen skulle byggas var given. 1819 beslutade Carl XIV Johan att fästningen skulle anläggas på Vanäs udde vid Vätterns västra strand.

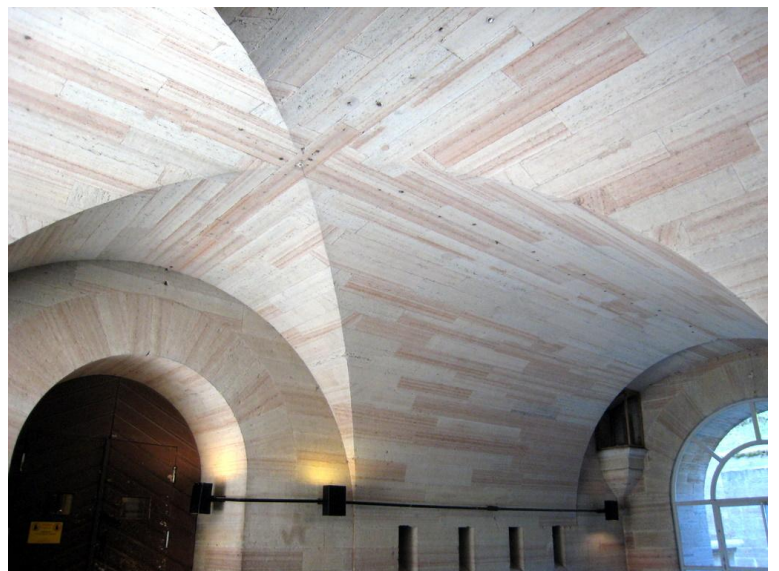
Byggnadsarbetet utfördes delvis av fästningsfångar, men också av lantarbetare, soldater och med tiden skickliga yrkesmän som stenhuggare och timmermän.

Innanför vallarna växte en stad upp efter civila förebilder med bostäder, sjukhus och verkstäder.

Vi fick också se en film om hur det kunde ha varit om "ryssen skulle komma". Nu kom ju aldrig ryssen, så vi vet ju inte hur det slutade.

Vi gjorde också ett besök i kyrkan, den enda kyrka där kristallkronan är utformad med bajonetter, kedjor och kungakrona.

När vi nu klarat av den militära delen av dagen gick färden vidare till Forsvik, där vi intog en lunch bestående av Rökt

Vätternsik med sallad och dillstuvad potatis. Kaffe och en drömkaka som bara smalt i munnen.

På andra sidan gatan vid restaurangen ligger Forsvik sluss, den översta och den första sluss som byggdes 1810 och stod färdig tre år senare. Här var det läge att ta ett gruppfoto med den gamla slussbron i uppfällt läge som bakgrund.

Forsvik Bruk är en av landets bäst bevarade och levande bruksmiljöer. På platsen har industriell verksamhet pågått i mer än 600 år. Hela industrimiljön, som berättar om 1800-talets och 1900-talets industrihistoria är dessutom byggnadsminne sedan 2005.

Här byggs också en kopia på Hjulångaren Erik Nordevall som förliste 1856 på Vättern. I augusti skall hjulångaren gå sin jungfrufärd till Riddarfjärden i Stockholm och döpas av "Hertiginnan av Västergötland, prinsessan Victoria.

Målet är att fartyget skall kunna göra passagerarturer på Göta kanal mellan Stockholm och Göteborg.

Vi tog farväl av traktens guide för att fortsätta hemåt, med ett stopp kvar nämligen Svampen i Örebro. Många av oss kunde konstatera att vi många gånger har sagt att vi skall stanna vid svampen och fika någon gång, vilket inte blivit av, men så blev det nu.

Kaffe och äppelkaka med vaniljsås blev dagens avslutning. Vi fick se en film om hur Svampen kom till och det var mycket intressant.

Innan vi gick på bussen ville Peje ha lite uppmärksamhet då han ville tacka våra absolut "outstanding" resekommitté för det enorma jobb dom lagt ner på denna resa runt Vättern. Allt har klaffat helt perfekt, alla guider varit fantastiskt duktiga och hotell och matstopp har fungerat väldigt väl. Maten har varit jättegod. Han slutar med att dela ut varsin keps från Habo SPF, polkagrisar från Gränna och små kanoner från Karlsborgs fästning.

Resan var planerad att avslutas hemma i Bålsta ca kl. 18.00. Prick kl. 18.00 körde vi in på busstationen efter en rundresa i delar av vårt vackra land.

Till chauffören och våra reseledare - TACK för en trevlig resa!

Text: Yvonne Lindström

Fotografer: Bo Hansson, Peje, Gert Lidö

Bildval/bildredigering: Bo Hansson